

H. P. Blavatsky

SLAPTOJI DOKTRINA

Mokslo, religijos ir filosofijos sintezė

NĖRA RELIGIJOS AUKŠTESNĖS UŽ TIESĄ

I tomas

Kosmogenezė

PROLOGAS

STANSAI IŠ PRIEŠISTORINIŲ RANKRAŠČIŲ

Priešais autorę guli archainis manuskriptas, rašytas ant palmės lapų, paruoštų ypatingu, mokslui nežinomui būdu ir nebijančių nei vandens, nei ugnies, nei oro poveikio. Pirmame puslapyje nupieštas vien tik taisyklingas, baltas diskas juodame fone. Antrame puslapyje – tas pats diskas, bet su tašku centre. Diskas, kaip tai jau žino studijuojantys okultinį mokslą, vaizduoja kosmosą amžinybėje prieš naują dar snaudžiančios energijos – visatos emanacijos būsimose sistemose – prabudimą. Taškas iki šiol nepaliestame apskritime – erdvė ir amžinybė pralajos būsenoje – nurodo diferenciacijos pradžią. Šis taškas Pasaulio Kiaušinyje yra viduje jo esantis embrionas, kuris išsivystys į visatą, į visą egzistenciją, į begalinį, periodinį kosmosą; embrionas, kuris periodiškai ir paeiliui yra tai pasyvus, tai aktyvus. Vientisas apskritimas yra dieviška vienovė, iš kurios viskas kyla ir kur viskas sugrįžta, jį apibrėžianti linija – santykinai būtinas simbolis dėl žmogaus proto riboto pajėgumo – pateikia amžinai nepažinų, abstraktų BUVIMĄ, o plotas – visatos Sielą, nors jie abu yra viena. Tai, kad tik apskritimo plotas baltas, o visa jį supanti plokštuma juoda, aiškiai rodo, kad šis planas, koks blankus ir miglotas jis bebūtų, yra vienintelis, žmogui pasiekiamas žinojimas. Šiame plane prasideda manvantaros pasireiškimas, nes šioje SIELOJE per pralają

snaudžia Dieviška Mintis¹ kurioje slypi kiekvienos būsimos kosmogonijos ir teogonijos planas.

Tai yra VIENATINIS GYVENIMAS, amžinas, nematomas ir tuo pačiu metu visur esantis, be pradžios ir pabaigos, bet periodinis savo reguliariais pasireiškimais, tarp kurių viešpatauja Nebūties paslapties tamsa; nesąmoninga, bet kartu ir Absoliuti Sąmonė, nepažini, bet kartu ir vienatinė, savaime egzistuojanti Realybė; iš tikrųjų – „Chaosas jausmams, Kosmosas protui“. Ezoterine kalba jo vienatinė absoliuti savybė, amžinai nenutrūkstantis judėjimas, vadinasi „Didysis Kvėpavimas“² ir yra nenutrūkstantis visatos judėjimas, suvokiant pačią visatą kaip begalinę, amžinai egzistuojančią erdvę. Tai, kas neturi judėjimo, negali būti dieviškas. Bet faktiškai ir iš tikrųjų visatos sieloje nėra nieko absoliučiai nejudraus.

V a. pr. Kr. Leukipas, Demokrito mokytojas, tvirtino, kad erdvė per visą savo amžinybę susideda iš atomų, kurių nenutrūkstamas judėjimas, praėjus tam tikram laikui ir atsiradus tam tikroms jų sankaupoms, pagimdydavo sukamąjį judesį, dėl tarpusavio susidūrimų sukeldamas šalutinius judėjimus. Epikūras ir Lukrecijus mokė tokios pačios doktrinos, papildydami šalutinį atomų judėjimą savo traukos idėja, kas jau yra okultinis mokymas.

¹ Kažin ar verta skaitytojui priminti, kad termino „Dieviška Mintis“, taip pat kaip ir termino „Visuotinis Protas“ negalima net iš dalies laikyti išreiškiančiais procesą, kaip jį aiškina žmogus. „Nesąmoningumas“, kaip sako Eduardas Hartmannas, pasiekė platų kūrybinį arba, tiksliau, evoliucinį planą „per aiškiaregišką išmintį, pranokstančią bet kokią sąmonę“, kas Vedantos kalba reikštų Absoliučią Išmintį. Tik tie, kurie suvokia, kiek daug intuicija pranoksta ir yra greitesnė už lėtus racionalios minties procesus, gali bent skurdžiai įsivaizduoti šią Absoliučią Išmintį, pranokstančią visas laiko ir erdvės sąvokas. Protas, kaip mes jį suvokiame, gali būti išskaidytas į įvairios trukmės, įtamos, sudėtingumo ir t. t. sąmonės būsenas; ir visos jos remsis pojūčiais, esančiais vėlgi Maja. Pojūčiai neišvengiamai apriboja. Ortodoksinio teizmo asmeninis Dievas mąsto ir jaučia; jis gailisi ir niršta. Tokių proto būsenų įvaizdžiai verčia daryti neįtikimas prielaidas apie žadinančių stimulų atėjimą iš išorės, jau nekalbant apie tai, kad neįmanoma teigti, jog nekinta būtybė, kurios jausmai svyruoja kartu su pasaulio įvykiais, kuriuos ji valdo. Taigi asmeninio Dievo, nekintamo ir begalinio, įvaizdis yra antipsichologiškas ir, dar blogiau, – antifilosofiškas.

² Platonas pasirodo kaip tikras Išventintasis, „Cratylus“ sakydamas, kad „θεός“ yra kilęs iš „θεειν“ (judėti, bėgioti), nes pirmieji astronomai, stebėję dangaus kūnų judėjimą, planetas vadino „θεοί“ – dievais. Vėliau iš šio žodžio kilo kitas terminas – „αληθεια“ (Dievo Kvėpavimas).

Nuo pat žmonijos paveldo pradžios, nuo pat pirmojo planetos, kurioje gyvena žmogus, kūrėjų atsiradimo slėpinga Dievybė buvo pripažįstama ir apibrėžiama tik filosofiniu Visuotinio Judėjimo – kūrybinio Kvėpavimo Gamtoje virpesio – aspektu. Okultizmas Vienatinę Būtį apibrėžia taip: *„Dievybė yra neregima, judanti Ugnis ir amžini šio neregimo Buvimo liudininkai – Šviesa, Šiluma ir Drėgmė“, ši trejybė yra visa kas ir yra visų Gamtos reiškinių priežastis*³, vidinis kosminis judėjimas amžinas ir tolydus; kosminis judėjimas, regimasis arba tas, kuris gali būti pažinus, baigtinis ir periodinis. Kaip amžina abstrakcija, jis yra Amžina Būtis; kaip pasireiškimas, jis – baigtinis tiek į ateitį, tiek į praeitį, nes yra nuoseklių pertvarkymų Alfa ir Omega. Kosmosas-Noumenas neturi sąlyčio taškų su reiškiniais Pasaulio priežastiniais santykiais. Tik apie vidinę kosminę Sielą, apie idealų kosmosą neginčijamoje Dieviškoje Mintyje, mes galime pasakyti: „Neturėjo pradžios, neturės ir pabaigos“. Kas liečia jo kūną arba kosminę organizaciją, nors negalima teigti, kad jis turėjo pradinę arba kada nors turės galutinę struktūrą, visgi sulig kiekviena manvantara jo struktūrą galime nagrinėti kaip tam tikrą pradinę bei galutinę, nes jo evoliucija kiekvieną kartą vyksta vis aukštesniame plane.

Tik prieš keletą metų buvo pasakyta, kad:

Ezoterinės doktrinos, tokios kaip budizmas, bramanizmas ir net kabala, moko, kad vienatinė, begalinė ir nepažini Būtis amžinai

³ Nominalistai, prieštaraudami Georgui Berkeley, kad „neįmanoma įsivaizduoti judėjimo abstrakčios idėjos atskirai nuo judančio kūno“ (*Principles of Human Knowledge*, įžanga, § 10), gali paklausti: „Koks tai yra kūnas, sukeliantis šį judėjimą? Ar tai būtybė? Tuomet jūs tikite asmeniniu Dievu?“ ir t. t. Į tai bus atsakyta tolesnėje šios knygos dalyje. O šiuo metu mes pretenduojame į mūsų koncepcionistų, kaip materialistinių Roscelinio pažiūrų priešininkų realizmo ir nominalizmo atžvilgiu, teises. „Ar atrado mokslas, - klausia vienas iš talentingiausių gynėjų Edwardas Cloddas, - ką nors, kas susilpnintų ar paneigtų senovės žodžius, kuriais nusakyta visų buvusių, esamų ir būsimų religijų esmė: „elgtis teisingai, būti gailėstingam ir nuolankiai stovėti savo Dievo akivaizdoje“? Ir mes sutinkame su juo su sąlyga, kad žodį „Dievas“ suvokiame ne kaip grubų antropomorfizmą, tebesudarantį mūsų šiuolaikinės teologijos esmę, bet kaip simbolinį įvaizdį to, kas yra Visatos gyvenimas ir judėjimas; žinoti tai fizine prasme – vadinasi, žinoti praeities, dabarties ir ateities reiškinį egzistavimo nuoseklumą; žinoti tai moralės prasme – vadinasi, suvokti žmogaus sąmonės praeitį, dabartį ir ateitį. (Žr. *Science and the Emotions*, kalba, pasakyta Londone (South Place), Finsbury, 1885 m. gruodžio 27 d.).

egzistuoja, nuosekliai ir harmoningai periodiškai būdama pasyvi arba aktyvi. Poetiškoje Manaus frazeologijoje šios būsenos vadinamos Brahmos Dienomis ir Naktimis. Brahma „būdrauja“ arba „miega“. Seniausios budizmo mokyklos (dar tebeegzistuojančios Nepale) – Svabhavos – filosofai daro prielaidą, kad absoliutūs samprotavimai turi omeny tik aktyvią šios „Esybės“ būseną, kurią jie vadina Svabhavata, ir mano esant neprotinga nagrinėti abstrakčios ir „nepažinios“ galios pasyvią būseną. Iš to kilo krikščionių teologų bei šių dienų mokslininkų jiems primestas ateistų vardas, nes patys nesugebėjo suvokti jų filosofijos logikos gelmės. Pirmieji iš jų prieštarauja bet kokiam kitam Dievui, išskyrus personifikaciją antraeilių jėgų, sukūrusių regimąją visatą, kuri jų akyse tampa antropomorfiniu krikščionių Dievu – Jehova, vyrišku pradu, grūmojančiu žaibais ir griausmais. Racionalusis mokslas budistus ir svabhavas savo ruožtu išvadina archainių laikų pozityvistais. Jeigu mes vienpusiškai žvelgsime į pastarųjų filosofiją, tai mūsų laikų materialistai gali pasirodyti esą teisūs tokiomis savo pažiūromis. Budistai tvirtina, kad nėra Kūrėjo, bet tik begalybė kūrybinių jėgų, savo visuma sudarančių amžiną Esybę, kurios prigimtis nenusakoma, todėl negali tapti tikro filosofo abstrakčių spekuliacijų objektu. Sokratas visada atsisakydavo aptarinėti Visuotinės Esybės paslaptį, tačiau niekas niekada net nepagalvojo jo apkaltinti ateizmu, išskyrus tuos, kurie geidė jo mirties.

Prasidedant veiklos periodui, sako Slaptoji Doktrina, paklūstant amžinam ir besąlygiškam dėsniui, įvyksta šios Dieviškos Esybės plitimas iš išorės į vidų ir iš vidaus į išorę; ir reiškinių arba regimas pasaulis yra nuosekliai paleistų veikti kosminių jėgų ilgos grandies galutinis rezultatas. Lygiai taip pat, kai prasideda grįžimas į pasyvią būseną, vyksta Dieviškos Esybės susitraukimas ir ankstesnis kūrimas nuosekliai ir laipsniškai išsiskaido. Regimas pasaulis skaidosi, jo materija išsiskaido, ir vienatinė „Tamsa“, vėl likusi savo vienystėje, tvyro „Bedugnės“ akivaizdoje. Pateikiame metaforą iš slaptųjų knygų, dar kartą patvirtinančią šią mintį: „Nepažinios Esybės iškvėpimas gimdo pasaulį, o įkvėpimas verčia jį

išnykti. Šis procesas vyksta per visą amžinybę, ir mūsų visata tėra tik viena iš begalinių, nei pradžios, nei pabaigos neturinčių serijų.”⁴

Ši tema kaip galima plačiau bus paaiškinta šiame kūrinyje. Nors šia forma ji ir neturi nieko naujo orientologui, bet jos ezoterinis traktavimas gali duoti daug medžiagos, iki šiol visiškai nežinomos Vakarų tyrinėtojams.

Pirmoji simbolinė figūra yra paprastas diskas: . Antroji šio archainio simbolizmo figūra yra diskas su tašku jame: , vaizduojanti pirmąją diferenciaciją periodiniuose amžinos Gamtos pasireiškimuose, belytės ir begalinės – Aditi TAME⁵ arba potenciali Erdvė abstrakčioje Erdvėje. Trečioje fazėje taškas virsta diametru , taip simbolizuodamas dievišką, pirminę Motiną Gamtą visa apimančioje, absoliučioje Begalybėje. Kai horizontalų diametrą kerta vertikalus: , jis tampa visuotiniu kryžiumi. Jis simbolizuoja, kad žmonija išsivystė iki Trečios Pagrindinės rasės; tai žmogiškos gyvybės užsimezgimo ženklas. Kai apskritimo linija dingsta, palikdama vien tik kryžių: +, tai reiškia, kad žmogaus kritimas į materiją baigėsi, ir prasidėjo Ketvirtoji Pagrindinė Rasė. Kryžius apskritimo viduje yra grynojo panteizmo simbolis. Kai apskritimas išnyksta, kryžius tampa faliniu; tą pačią reikšmę, be daugelio kitų, jis turėjo kaip į apskritimą įrėžtas Tau: , arba kaip Toros Kūjis, taip vadinamas Džainos Kryžius, arba Svastika apskritime .

Trečiasis simbolis – apskritimas, per pusę padalytas horizontaliu diametru, simbolizuoja pirmąjį dar pasyvios kūrybinės gamtos pasireiškimą, arba moterišką pradą. Pirmasis miglotas žmogaus suvokimas apie gimimo procesą yra susijęs su moterišku pradų, nes žmogus savo motiną suvokia labiau nei tėvą, todėl ir moteriškos dievybės buvo šventesnės už vyriškas. Todėl moteriško prado Prigimtis iki tam tikro lygio objektyvi bei suvokiama, o ją apvaisinantis Dvasios Principas

⁴ *Atidengtoji Izidė*, II, p. 264-5.

⁵ *Rigveda*.

slėpiningas⁶. Prie diametro pridėjus statmenį iki horizontalios linijos gaunamas Tau – T, seniausia raidės forma. Tai buvo Trečiosios Rasės ženklas iki jos simbolinio kritimo, t. y. kai natūralioje evoliucijos eigoje įvyko lyčių skilimas; tada figūra tapo dvigubu simboliu , kuris reiškia, kad belytis gyvenimas pakito arba skilo. Tarp mūsų Penktos Rasės porasių pirminėje simbolikoje šis ženklas tapo *Sacr*⁷, o tarp žydų *Neabvah*; po to jis tapo egiptiečių gyvenimo emblema , o dar vėliau Veneros ženklu T. Po to atsirado Svastika (Toros Kūjis, dabar Hermetinis Kryžius), visiškai atsiskyrusi nuo savo apskritimo ir taip tapusi grynai faliniu simboliu. Ezoterinis Kali Jugos simbolis yra žemyn apversta penkiakampė žvaigždė su dviem aštriais kampais į viršų , žmonijos burtininkavimo ženklas – šią žvaigždės padėtį gerai pažįsta kiekvienas okultistas kaip *Kairės Rankos* ženklą, taip pat naudojamą ritualinėje magijoje.

Reikia tikėtis, kad perskaičius šį kūrinį, visuomenėje egzistuojanti klaidinga nuomonė apie panteizmą žymiai pasikeis. Klaidinga ir neteisinga budistus bei advaitos okultistus laikyti ateistais. Jeigu tarp jų ir ne visi filosofai, tai bent jau visi jie pripažįsta logiką, o jų prieštaravimai bei įrodinėjimai pagrįsti tikslu mąstymu. Ir iš tiesų, jeigu indų Parabrahmanas gali būti laikomas kitų tautų bevardžių ir nežinomų dievybių atstovu, tai šis absoliutus Principas bus pateikiamas kaip prototipas, nuo kurio prasidėjo visos kitos imitacijos. Parabrahmanas – ne „Dievas“, nes Jis nėra asmeninis Dievas. Jis yra TAI, kas yra aukščiausia

⁶ Vakarų matematikai ir kai kurie Amerikos kabalistai tvirtina, kad ir kabaloje „Jehovos vardo reikšmė yra Rato diametro reikšmė“. Papildę tai faktą, kad Jehova yra trečiasis iš Sefirų, Binah (moteriško prado terminas), mes turėsime raktą paslapčiai. Patyręs tam tikrą kabalistinę transformaciją, šis vardas, esantis dvilytis pirmosiose *Pradžios knygos* dalyse, virsta visiškai vyrišku, kainišku ir faliniu. Dievo pasirinkimas iš pagoniškujų dievų tarpo, jo priėmimas kaip tautinio Dievo ir kreipimasis į jį kaip į „Vienatinį Gyvą Dievą“, „Dievų Dievą“, o po to tokio garbinimo paskelbimas monoteistiniu nepaverčia jo Vienatiniu Principu, „kurio vienovė nesidaugina, nekinta ir neturi formos“, ypač Priapo (graikų derlingumo, vaisingumo) dievybės aspektu, koku dabar pateikiamas Jehova.

⁷ Žr. puikų darbą *The Source of Measures*, kuriame autorius paaiškina tikrąją reikšmę žodžio *Sacr*, iš kurio kyla žodžiai „sacred“, „sacrament“, tapę šventumo sinonimais, nors jie yra grynai faliniai!

ir neaukščiausia (*paravara*)⁸. Jis aukščiausias – kaip priežastis, bet ne kaip pasekmė. Parabrahmanas yra tiesiog Realybė, neturinti panašios į save, visa apimantis kosmosas, arba, tiksliau, begalinė kosminė Erdvė, paimta, aišku, pačiu aukščiausiu dvasiniu suvokimu. Pasyvus Brahmanas, būdamas nekintantis, tyras, laisvas, neišardomas, aukščiausia Šaknis, „Vienatinis tikrasis egzistavimas, Paramarthika ir absoliutūs Protas bei Sąmonė“, negali būti pažįstas, nes „TAI negali turėti pažinimo objekto“. Ar gali liepsna būti pavadinta Ugnies esybe? Ši esybė yra „visatos Gyvybė ir Šviesa, o regima ugnis bei liepsna yra irimas, mirtis, blogis“. „Ugnis ir liepsna ardo Arhato kūną, jų esybė daro jį nemirtingą“⁹. „Absoliučios Dvasios pažinimas panašus į švytinčią saulę arba į ugnies karštį ir yra ne kas nors kita, kaip pati absoliuti Esysbė“, – sako Šankaračarja. Tai yra „Ugnies Dvasia“, bet ne pati Ugnis; todėl „pastarosios savybės, karštis arba liepsna, nėra Dvasios savybės, bet to, kuo ta Dvasia yra savo nesąmoninga priežastimi“. Argi šie žodžiai nėra pagrindinė vėlyvosios rozenkreicerių filosofijos pagrindinė nata? Parabrahmanas, trumpai tariant, yra kolektyvinė kosmoso su visu jo Begalinumu ir Amžinumu visuma, „TAS“ ir „ŠITAS“, prie kurių negali būti prijungti skirstomieji agregatai¹⁰. „Iš pradžių ŠITAS buvo Pačiu Savimi, Vieniu“¹¹, ir didysis Šankaračarja paaiškina, kad „ŠITAS“ reiškia visatą (Jagat). Žodis „iš pradžių“ reiškia „prieš naują reiškinių visatos pasireiškimą“.

Kartodami upanišadas, kurios tvirtina, kaip ir Slaptoji Doktrina, kad „ŠITAS“ negali kurti, panteistai neneigia Kūrėjo arba, tiksliau, kolektyvinės kūrėjų visumos; jie tiesiog atsisako, ir visiškai logiškai, priskirti „kūrimą“, o ypač „atsiradimą“ – tai, kas yra baigtinis – Begaliniam Principui. Jiems Parabrahmanas pasyvus, būdamas absoliuti priežastis, absoliutus Mukta. Nepripažįstama tik jo ribota visažinystė bei visagalystė, nes jos yra dar tik žmogaus suvokime atspindėtos savybės;

⁸ *Mandūkja upanišada*, I, p. 28.

⁹ *Bodhimūr*, II knyga.

¹⁰ Žr. *Vedānta Sāra*, versta majoro G.A.Jakobo; taip pat *The Aphorisms of Sanditya*, versti Cowello, žr. p. 42.

¹¹ *Aitarėja upanišada*.

ir todėl Parabrahmanas, būdamas Aukščiausiu VISKUO, amžinai nematoma Gamtos Dvasia ir Siela, nekintamu ir amžinu, negali turėti atributų. Absoliuto terminas jau savaime atmeta bet kokią minties galimybę apie jo baigtinumą bei sąlyginumą. Ir jeigu vedantistai galvoja, kad šios savybės priklauso tiesiog jo emanacijai, vadindami tai Išvara plius Maja ir Avidja (greičiau agnosticizmas ir nežinojimas, nei nemokšiškumas), tai šioje sąvokoje¹² sunku rasti ateizmo požymių. Jeigu visatoje, kuri tariama esanti begalinė, negali būti nei dviejų Begalybių, nei dviejų Absoliutų, tai ši Savaiminė Esybė kažin ar gali būti suprasta kaip asmeniškai kurianti. Baigtinių būtybių jausmais ir suvokimu „TAI“ yra nebūtis ta prasme, kad ji yra VIENATINĖ BŪTIS; nes šiame VISKAME slypi amžina ir jam būdinga emanacija arba jam būdingas spinduliavimas, kuris, periodiškai tapdamas Brahma (Dvilyte Jėga), išsiskleidžia į apreiškiamą visatą. „Narajana, verčiamas judėti per (abstrakčius) Erdvės Vandenį“, pavirsta jį varančios konkrečios substancijos Vandeniomis, ir tampa apreikštu Logo Žodžiu.

Braminai ortodoksai, tie, kurie labiausiai stoja prieš panteistus bei advaitistus, vadindami juos ateistais, priversti sutikti su Brahmos-Kūrėjo mirtimi, pasibaigus kiekvienam šios Dievybės Amžiaus – 100 dieviškų metų – periodui, kuriam išreikšti prireiktų penkiolikos skaičių pagal mūsų priimtą skaičiavimo sistemą. Tačiau nė vienas filosofas nežvelgs šioje „mirtyje“ nieko daugiau, kaip tik laikiną dingimą iš apreikšto egzistavimo plano arba kaip laikiną poilsį.

Todėl okultistai minėtais klausimais sutinka su Advaitos-Vedantos filosofais. Remdamiesi filosofija jie įrodo, kad neįmanoma priimti kaip idėjos Absoliutaus Visko, kuriančio ar netgi brandinančio „Auksinį Kiaušinį“, į kurį jis neva įeina tapti Brahma-Kūrėju, po to išsiskleidžiančio į Dievus ir į visą regimąją visatą. Jie sako, kad absoliuti Vienovė negali

¹² Ir visgi priešišškai nusisteikę fanatikai orientalistai norėtų įrodyti, kad tai yra grynasis ateizmas. To įrodymui palyginkite majoro G. A. Jacobo *Vedānta Sāra*, tačiau visa senovė atkartoja mintį, pasakytą Lukrecijaus ir perduodančią grynai vedantinį suvokimą:

Omnis enim per se divom natura necesse est
Immortali aevo summa cum pace fruatur.

tapti Begalybe, nes Begalybė reiškia „kažko“ begalinę tįsą ir to „kažko“ begalinę trukmę. Bet Vienovė – Viskas – panašiai kaip ir Erdvė, esanti jos vienintele abstrakčia ir fizine išraiška mūsų Žemėje arba mūsų egzistavimo plane, – negali būti nei pažinimo objektas, nei pažinimo subjektas. Jeigu būtų galima įsivaizduoti, kad amžinas, begalinis Viskas, visur esanti Vienovė, vietoje Amžinosios būties per savo periodines apraiškas galėtų tapti įvairybine visata arba įvairybine Būtybe, tai ši vienovė nustotų tokia būti. Johno Locke idėja, kad „grynoji Erdvė“ neturi nei pasipriešinimo, nei judesio, neteisinga. Erdvė nėra nei „begalinė tuštuma“, nei „sąlyginis pilnumas“, bet apjungia abi šias sąvokas. Absoliučios abstrakcijos plane būdama amžinai nepažini Dievybė, esanti tuštuma tik ribotiems protams¹³ iliuzinių spekuliacijų plane, arba Pilnuma, absoliuti Visa Ko apreikšto ir neapreikšto Talpa, ji yra tas ABSOLIUTUS VISKAS. Nėra skirtumo tarp krikščionybės apaštalų tvirtinimų – „Jame mes gyvename ir judame ir turime savo būtį“ bei indų rišių tvirtinimų – „visata gyvena Brahmoje, išeina iš jo ir grįžta į jį“; nes Brahma (pasyvus) yra ta visata *in abscondito*, o Brahma (aktyvus) yra Logas, simbolinėse ortodoksinėse dogmose tapęs dvilyčiu¹⁴; taigi įšventintojo apaštalo ir indų rišio Dievas yra Erdvė, tiek neregima, tiek ir regima. Ezoterinis simbolizmas Erdvę vadina „Septyniskart apvilкта amžinąja Motina-Tėvu“, nes nuo nediferencijuoto iki diferencijuoto paviršiaus ji susideda iš septynių sluoksnių.

„Kas yra tai, kas buvo, yra ir bus, neatsižvelgiant į tai, ar visata egzistuoja, ar ne, ar bus dievai, ar ne?“ – klausia ezoterinis Senzaro Katekizmas.

Pateiktas atsakymas – „Erdvė“.

¹³ Patys dviejų pagrindinių dievybių – Brahmos ir Višnaus – vardai jau seniai turėjo leisti suprasti savo ezoterinę reikšmę. Brahmaną, ar Brahma, kai kurie kildina iš šaknies *brih* – augti ar sklisti (žr. *Calcutta Review*, t. XVI, p. 14), o Višnų – iš šaknies *viś* – prasiskverbt, patekti į būtybės prigimtį. Taigi Brahma-Višnus yra begalinė Erdvė, kurioje dievai, rišiai, Manus ir visa, kas egzistuoja šioje Visatoje, yra tik Jėgos (*Vibhūṭayah*).

¹⁴ Žr. Manaus tekstą apie Brahma, padalijusį savo kūną į vyrišką ir moterišką; pastaroji dalis ir yra moteriškasis pradas – Vak, kuriame jis sukuria Viradž; palyginkite tai su 2-4 *Pradžios Knygos* sk.

Atmetamas ne Vienatinis, nesuvokiamas, amžinai Gamtoje esantis Dievas ar Gamta *in abscondito*, bet tik žmogiškos dogmos „Dievas“ ir jo sužmogintas „Žodis“. Žmogus su savo begaliniu pasipūtimu ir įgimtu išdidumu bei garbės troškimu nulipdė Jį savo šventvagiška ranka iš materijos, kurią rado savo ribotame prote, ir primetė savo gentainiams kaip tiesioginį apreiškimą iš vienatinės slėpiningos ERDVĖS¹⁵. Okultistas priima apreiškimą kaip ateinantį iš dieviškų, bet visgi baigtinių būtybių, apreikštų gyvybių, bet niekada iš neapreikštos VIENATINĖS GYVYBĖS; priima apreiškimą iš būtybių, vadinamų pirminiais žmonėmis, Dhian Budomis, Dhian Kohanais, indų Riši-Pradžapačiu, žydų Elohimais, arba Dievo sūnumis, visų tautų Planetinėmis Dvasiomis, žmonėms tapusiomis Dievais. Lygiai toks pat okultistų požiūris į Adi Šakti – tiesioginę Mulaprakritės emanaciją, amžiną „TO“ šaknį ir moterišką Kūrybinės Priežasties – Brahmos aspektą, jos Akašos-Visuotinės Dvasios pavidalu – kaip Mają, filosofiniu požiūriu, ir kaip žmogiškos Majos priežastį. Bet šis požiūris netrukdo jam tikėti jos egzistavimu per visą jos pasireiškimo

¹⁵ Okultizmas tiesiog „tvyro ore“ XIX a. pabaigoje. Tarp daugumos tuo metu išleistų knygų ypač rekomenduojame studijuojantiems teoriškąjį okultizmą, tiems, kurie nesiryžta peržengti mūsų įprastinio žmogiškojo plano ribų, - med. dr. Henriko Pratto *New Aspects of Life and Religion*. Šioje knygoje pilna ezoterinių dogmų ir filosofijos, nors pastarąją baigiamuosiuose skyriuose gana riboja taip vadinamas sąlyginis pozityvizmas. Visgi tai, kas pasakyta apie Erdvę, kaip apie „Nežinomą Pirmąją Priežastį“, verta dėmesio.

„Šis nežinomas niekas“, pripažintas tokiu ir sutapatintas su pirmuoju Paprastos Vienovės įsikūnijimu, yra nematomas, neapčiuopiamas (kaip *abstrakti* erdvė, mes sutinkame), ir būdamas nematomas ir neapčiuopiamas jis yra nepasiekiamas. Šis nepasiekiamumas suklaidino, privertęs daryti prielaidą, kas jis tėra tik Tuštuma, tik sugebėjimas jausti. Tačiau analizuojant toliau, kaip absoliučią tuštumą, Erdvę tenka laikyti savaime egzistuojančia, begaline ir amžina, arba turinčia priežastį už savęs pačios ribų.

„Visgi, jeigu tokią priežastį pavyktų rasti ir nustatyti, tai leistų tik suteikti jai savybes, kurios priešingu atveju taikomos erdvei, ir tuo pačiu atitolintų pradžios problemą dar vienu žingsniu atgal, nelaimėjus papildomos šviesos ieškant pirmosios priežasties“ (*Op. cit.* p. 5).

Ką ir padarė tikintys žmogiškojo pavidalo kūrėju: vietoj intrakosminio buvo sukurtas užkosminis Dievas. Dauguma dr. Pratto temų yra senos kabalistinės idėjos ir teorijos, kurias jis savo darbe *Nauji Okultizmo aspektai gamtoje* pateikia naujai. Tačiau Erdvę, nagrinėjama kaip Substancinė Vienovė – gyvas Gyvenimo Šaltinis – buvo, kaip ir „Nežinoma Bepriežastinė Priežastis“, seniausia okultizmo dogma tūkstančius metų prieš graikų ir lotynų *Pater Aeter*. Taip pat ir „Jėga ir Materija, kaip Erdvės Potencialas, neatskiriamos ir yra nežinomi Nežinomybės atskleidėjai“. Visa tai sutinkame arijų filosofijoje įkūnyta kaip Višvakarmanas, Indra, Višnus ir t. t. Visgi aukščiau paminėtame darbe jie pateikti labai filosofškai ir daugeliu netikėtų aspektų.

laiką, t. y. per visą manvantarą; taip pat ir naudoti Akašą, Mulaprakritės¹⁶ spinduliavimą praktiniams tikslams, nes ši Visuotinė Siela susijusi su visais gamtos reiškiniiais, žinomais ir nežinomais mūsų mokslui.

Egzoterine prasme seniausios pasaulio religijos yra indų, egiptiečių ir senovės iranėnų mazdaizmas. Toliau seka chaldėjų religija kaip šių atšaka, bet dabar jau visiškai prarasta, išskyrus jos pėdsakus iškraipytame sabeizme, kaip tai dabar aiškina archeologai. Po to, praleidžiant keletą religijų, kurias paminėsime vėliau, eina žydų religija, ezoteriškai sekama Babilonijos magijos linija, kaip, pvz., kabala, o egzoteriškai būdama alegorinių legendų rinkiniu kaip *Pradžios knyga* ir *Penkiaknygė*. *Zohar* šviesoje perskaityti keturi pirmieji *Pradžios knygos* skyriai pasaulinės kosmogonijos mastu yra aukštos filosofijos fragmentas, nors palikti su savo simboliniu rūbu jie tėra tik vaikiška pasaka, atgrasus dyglys mokslo ir logikos akyse, akivaizdus karmos rezultatas. Leisti jam tapti krikščionybės prologu buvo žiaurus kerštas iš rabinų pusės, gerai žinojusių savo *Penkiaknygės* prasmę. Tai buvo tylus protestas prieš jų apiplėšimą, ir dabartiniai žydai, aišku, turi pranašumą prieš jų tradicinius persekiotojus. Čia paminėti egzoteriniai tikėjimai toliau bus paaiškinti Visuotinės Doktrinos kontekste.

Okultiniame katekizme yra įrašyti šie klausimai ir atsakymai:

„Kas yra tai, kas amžinai egzistuoja? – Erdvė, amžina Anupadaka (neturinti gimdytojų). Kas yra tai, kas amžinai egzistavo? – Embrionas Šaknyje. Kas yra tai, kas amžinai išeina ir ateina? – Didysis Kvėpavimas. Tada egzistuoja trys Amžinieji? – Ne, trys vieniai. Tai, kas visada yra, –

¹⁶ Kaip priešybę apreikštai materialiai visatai, terminą *Mulaprakritė* (*mula* – šaknis, *prakriti* – materija), arba neapreikšta amžina Materija, Vakarų alchemikų vadinama Adomo Žeme, vedantistai taiko Parabrahmanui. Materija religinėje metafizikoje – iš dviejų pradų, o ezoteriniuose mokymuose – septynių, kaip ir visa kita visatoje. Kaip *Mulaprakritė*, ji nediferencijuota ir amžina; kaip viakta, ji tampa diferencijuota ir sąlyginė, pagal *Švetašvatarą upanišadą*, I, p. 8 ir *Devi Bhāgavatā Purāṇa*. Keturių paskaitų apie Bhagavadgītą autorius, kalbėdamas apie *Mulaprakritę*, pareiškia: „Iš jo (Logo) objektyvaus, esminio taško, Parabrahmanas jam pasireiškia kaip *Mulaprakritė*... Žinoma, ši *Mulaprakritė* jam taip pat materialinė, kaip mums yra materialus kiekvienas materialistinis daiktas... Parabrahmanas yra besąlyginė ir absoliuti realybė, o *Mulaprakritė* – kaip apdangalas, užmestas ant Jo. (*Theosophist*, III, p. 304).

vienis, tai, kas visada buvo, – vienis, tai, kas per amžius egzistuoja ir atsiveria, taip pat – vienis; ir tai yra Erdvė.

Paaškind, o Lanu (mokiny). – Vienovė yra nepertraukiamas Apskritimas be apibrėžiančios linijos, nes jis yra niekur ir visur. Vienovė – begalinis Apskritimo planas, apreiškiantis diametrą tik manvantaros periodais. Vienovė – nedalomas Taškas, niekur nerandamas ir visur regimas per visus tuos periodus. Ji – Vertikali ir Horizontali linija, Tėvas ir Motina, Tėvo viršūnė ir pagrindas, du Motinos galai, faktiškai niekur nesusieinantys, nes Vienovė yra Apskritimas ir kartu apskritimai šio Apskritimo viduje. Šviesa Tamsoje ir Tamsa Šviesoje; „Kvėpavimas, kuris amžinas“. Jis eina iš išorės į vidų, kai jis yra visur; ir iš vidaus į išorę, kai jis niekur, – (t. y. Maja¹⁷), vienas iš Centrų¹⁸. Jis plečiasi ir susitraukia (iškvėpimas ir įkvėpimas). Kai jis plečiasi, Motina išlieja ir išmėto; kai jis susitraukia, Motina įtraukia ir surenka. Tai sukelia evoliucijos ir irimo, manvantaros ir pralajos periodus. Embrionas nematomas ir ugninis; Šaknis (apskritimo plotas) vėsi; bet evoliucijos, arba manvantaros, metu jos rūbas šaltas bei švytintis. Karštas Kvėpavimas yra Tėvas, ryjantis įvairialypio Elemento palikuonis ir paliekantis vienalypius. Šaltas Kvėpavimas yra Motina, kuri užmezga, formuoja, gimdo ir vėl priima juos į savo įsčias, kad pakeistų juos naujai Aušrai (Brahmos Dienai, arba manvantarai).

¹⁷ Ezoterinė filosofija, nagrinėdama kiekvieną baigtinį daiktą kaip Mają (ar nemokšiško iliuziją), neišvengiamai turi taip pat nagrinėti ir kiekvieną vidinio kosmoso planetą bei kūną, nes jie yra organizuoti, o, vadinasi, baigtiniai. Todėl teiginys „Jis eina iš išorės į vidų“ ir t. t. yra visų pirma apie Manvantaros, arba apie naujos didžiosios evoliucijos, aušrą po vieno iš pilnų periodinių bet kokios sudėtinės formos gamtoje – nuo planetos iki molekulės – sunaikinimų iki ultimatyvios esmės ar elemento; ir, antra, apie dalinę, arba vietinę, Manvantarą, kuri gali būti saulės sistemos ar netgi planetos.

¹⁸ Čia terminas „centras“ suprantamas kaip energijos centras, arba kosminis fokusas. Kai taip vadinamą planetos „sukūrimą“, arba susidarymą baigia ta jėga, kurią okultistai vadina Gyvybe, o mokslas – energija, tai procesas vyksta iš vidaus į išorę, nes kiekviename atome, kaip pasakyta, yra kūrybinė Dieviško Kvėpavimo energija. Ir tada, kaip ir po absoliučios Pralajos, kai ankstesnė medžiaga yra tik Vienatiniame Elemente, o Kvėpavimas yra „visur“, šis veikia iš išorės į vidų. Po Mažosios Pralajos, kai viskas lieka *in statu quo*, atvėsusios būsenos, kaip, sakysime, mėnulis, tuomet po pirmojo Manvantaros virptelėjimo planeta ar planetos pradeda atgimti gyvenimui iš vidaus į išorę.

Aiškesniam skaitytojo supratimui reikia pridurti, kad okultinis mokslas pripažįsta septynis kosminius elementus – keturis visiškai fizinius ir penktą pusiau materialų eterį, kuris bus matomas ore artėjant mūsų Ketvirto Rato pabaigai, kad vyrautų virš kitų per visą Penktą Ratą. Likusieji du kol kas yra absoliučiai virš žmogiško suvokimo. Tačiau jie kaip užuomina pasirodys šio Rato Šeštoje ir Septintoje Rasėse ir atitinkamai bus žinomi Šeštame ir Septintame Ratuose¹⁹. Šie septyni elementai su begaline jų subelementų gausa, kur kas didesne, nei žinoma mokslui, yra tiesiog sąlyginiai Vienatinio Elemento aspektai ir atmainos. Vienatinis Elementas nėra nei Eteris²⁰, nei Akaša, bet jų šaltinis. Dabar mokslo atvirai ginamas penktasis elementas nėra Isaaco Newtono hipotetinis Eteris, nors jis ir vadina jį šiuo vardu, asocijavęs jį savo prote, matyt, su *Æther* – senųjų laikų „Tėvu-Motina“. Kaip intuityviai sako I. Newtonas:

„Gamta – nenustojamo judėjimo ratu darbininkė, kurianti skysčius iš kietų kūnų, nelakius kūnus iš lakių, lakius iš nelakių; subtilius iš grubių, grubius iš subtilių... Taip Eteryje tikriausiai²¹ gali būti duota visų daiktų pradžia“.

Skaitytojas tegul nepamiršta, kad Stansai traktuoja tik mūsų planetų sistemos kosmogoniją ir visa ką regimą aplink ją po Saulės pralajos. Slaptieji Mokymai, atskleidžiantys viso kosmoso evoliuciją, negali būti

¹⁹ Tarp evoliucinių ciklų idėjų įdomu stebėti, kaip senovės mintis atspindi šiuolaikinėse teorijose. Ar nebus Herbertas Spenceris skaitęs senųjų indų filosofų, kai rašė kai kuriuos savo veikalo *Pirmieji Principai* puslapius (p. 82)? Ar tai savarankiškas vidinio praregėjimo blykstelėjimas, kai jis pusiau teisingai, pusiau neteisingai pasakė: „judėjimas, kaip ir materija, būdami apibrėžto kiekio (?), ir atrodytų, kad materijos kitimas ir pasiskirstymas veikiant judėjimui, pasiekęs ribą kuria nors kryptimi (?) dėl nesiliaujančio judėjimo turi turėti grįžtamąjį paskirstymą“. Akivaizdu, kad visuotinės egzistuojančios traukos bei atostūmio jėgos, kurioms, kaip mes matėme, būtinas visų mažų pokyčių ritmas per visą visatą, kaip ir visų jos pokyčių visumos ritmas, sukuria paeiliui arba neišmatuojamą periodą, kurio metu vyraujančios traukos jėgos sukuria visuotinę koncentraciją, arba po jo sekantį periodą, kurio metu vyrauja atostūmio jėgos, sukuriančios visuotinį suirimą, t. y., besikaitaliojančius evoliucijos ir suirimo periodus.

²⁰ Kad ir kokios būtų fizinio mokslo pažiūros šia tema, okultinis mokslas per amžius mokė, kad Akaša (kurios grubiausias aspektas yra Eteris), Penktasis Pasaulinis Kosminis Principas (kurį atitinka ir iš kurio kyla žmogiškasis Manas), kosmiškai yra švytinti, šalta, skaidri, plastiška materija, kūrybingos fizinės prigimties, koreliatyvių (susijusių) grubiųjų aspektų ir dalių bei nekintančių aukščiausiųjų principų.

²¹ Hypoth., 1675.

paskelbti, nes jų dar nesupras nė patys žymiausi šio šimtmečio protai; ir tik nedaugeliui Įšventintųjų, net ir tarp pačių aukščiausiųjų, leidžiama samprotauti šia tema. Be to, Mokytojai atvirai sako, kad net aukščiausi Dhian Kohanai niekada neprasiskverbė į paslaptis už tų ribų, kurios skiria milijardus saulių sistemų nuo taip vadinamos Centrinės Saulės. Todėl šiuose tomuose pateikiami duomenys yra tik mūsų regimą kosmosą po Brahmos Nakties.

Prieš pradedant nagrinėti Knygos Dzian Stansus, sudarančius šio veikalo pagrindą, skaitytojui būtinai reikia susipažinti su keletu fundamentalių sąvokų, kurios šiuo atveju yra pagrindinės ir apima visą jo dėmesiui pateiktą minčių sistemą. Tų pagrindinių idėjų ne tiek daug, bet nuo jų aiškaus suvokimo priklauso visos pateiktos medžiagos suvokimas, todėl nereikia net atsiprašyti skaitytojo už prašymą iš pradžių perprasti šias sąvokas, prieš imantis nagrinėti visą kūrinį.

Taigi Slaptoji Doktrina nurodo tris fundamentalius teiginius:

I. Visur esantis, amžinas, begalinis ir neginčijamas PRINCIPAS – apie jį nėra galimi jokie apmąstymai, nes jis yra virš žmogiško suvokimo galios ir žmogiškais samprotavimais bei išsireiškimais gali būti tik sumenkintas. Jis yra virš minčiai pasiekiamo lygio ir virš minties lygio, *Mândûkja* žodžiais tariant, „Neįsivaizduojamas ir Nenusakomas“.

Kad skaitytojas galėtų aiškiau įsivaizduoti šias idėjas, tegul jis pradeda nuo prielaidos, kad egzistuoja tik vienatinė, absoliuti realybė, kuri buvo prieš apreikštą ir sąlyginę Būtį. Ši begalinė ir amžina Priežastis, miglotai šiuolaikinės europietiškos filosofijos formuluojama kaip „nesąmoninga“ ir „nepažini“, yra „Bešaknė šaknis visa ko, kas buvo, yra arba bus“. Ji, be abejo, neturi jokių atributų ir, aišku, neturi nieko bendra su baigtine apreikšta Būtimi. Tai greičiau jau Buvimas nei Būtis – Sat sanskrite yra virš mąstymo ir virš samprotavimų.

Ši Būtis Slaptojoje Doktrinoje simbolizuota dviem aspektais. Iš vienos pusės – absoliuti, abstrakti Erdvė kaip grynas subjektyvumas, tas vienintelis, ko nė vienas žmogiškas protas negali nei išmesti iš savo mąstymo, nei įsivaizduoti jo atskirai; iš kitos pusės – absoliutus,

abstraktus Judėjimas kaip absoliuti Sąmonė. Net mūsų vakariečiai mąstytojai priėjo išvadą, kad mūsų sąmonė neatskiriama nuo kaitos, ir todėl judėjimas yra geriausias šios kaitos simbolis ir jos pagrindinis požymis. Šis vienatinės realybės aspektas taip pat simbolizuojamas terminu Didysis Kvėpavimas; pakankamai išraiškingu ir nereikalaujančiu tolesnių aiškinimų simboliu. Taigi pirmoji pagrindinė Slaptosios Doktrinos aksioma yra metafizinė vienatinė absoliuti Būtis, kurią baigtinis protas simbolizuoja kaip teologinę Trejybę.

Gal skaitytoji bus lengviau studijuoti, jeigu pateiksime keletą paaiškinimų. H. Spenceris neseniai gerokai suminkštino savo antagonizmą iki teiginio, kad Pirmapradės Priežasties²² prigimtis, kurią okultistai logiškai kildina iš „Bepriežastinės Priežasties“, iš „Amžinojo“ ir „Nepažinaus“, iš tikrųjų gali būti tokia pati kaip ir mus užpildančios sąmonės prigimtis. Kitaip sakant, visą Kosmosą užpildanti beasmenė Realybė yra grynasis minties noumenas. Šis jo mąstymo posūkis labai priartina jį prie vedantos ir prie ezoterinių pagrindų²³.

Parabrahmanas, Vienatinė Realybė, Absoliutas yra Absoliučios Sąmonės sritis, t. y. ta Esybė, kuri neturi nieko bendra su sąlyginiu egzistavimu. Bet kai tik mes mintimis atsitraukiame nuo šio mums Absoliutaus Neigimo, atsiranda dualizmas gretinant Dvasią (arba sąmonę) ir Materiją, subjektą ir objektą.

Dvasia (arba sąmonė) ir Materija tuo labiau turi būti nagrinėjamos ne kaip nepriklausomos realybės, bet kaip du Absoliuto, Parabrahmano, sudarančio sąlygotos subjektyvios arba objektyvios Būties pagrindą, simboliai, arba aspektai. Žvelgiant į šią metafizinę triadą kaip į Šaknį, iš kurios kyla visas apreiškimas, Didysis Kvėpavimas įgauna Pačios Pirminės Kosminės Minties aspektą. Tai yra Jėgos, taip pat kaip ir visos

²² „Pirmapradis“ neišvengiamai suprantamas kaip kažkas, kas yra „pirmas išreikštas“, „pirmas laike, erdvėje ir pagal laipsniškumą“, o dėl to – baigtinis ir sąlyginis. „Pirmapradis“ *negali būti Absoliutas*, nes yra apreiškštas. Todėl Rytų okultizmas vadina Absoliutųjį Viską – Vienatine Bepriežastine Priežastimi, Bešakne Šaknimi ir apriboja „pirmapradę Priežastį“ Logu ta prasme, kokią šiam terminui suteikė didysis Platonas.

²³ Žr. 1887 m. vasario „Theosophist'o" numeryje keturias talentingas paskaitas apie *Bhagavadgytą*, skaitytas T. Subba Rou.

individualios Sąmonės, *fons et origo*, ir aprūpina vadovaujančiu protu kosminės evoliucijos uždavinių sprendimui. Iš kitos pusės, Kosminė Šaknis-Substancija (Mulaprakritė) yra tas Absoliuto aspektas, kuris sudaro visų objektyvių Gamtos planų pagrindą.

Kaip pati Pirminė Kosminė Mintis yra kiekvienos individualios sąmonės šaknis, taip Kosminė Substancija yra Materijos substratas įvairiose jos diferenciacijos stadijose.

Iš to akivaizdžiai matome, kad šių dviejų Absoliuto aspektų priešingybė yra būtina apreikštos visatos egzistavimui. Nepriklausomai nuo kosminės substancijos Pirminė Kosminė Mintis negalėtų pasireikšti kaip individuali Sąmonė, nes sąmonė vystosi kaip „AŠ esu AŠ“, tik per materijos laidininką (*upadhi*), fizinį pagrindą, būdama būtina Kosminio Proto Spindulio centrui, kai ji pasiekia reikiamą sudėtingumą. Kosminė substancija, atskirta nuo Pirminės Kosminės Minties, savo ruožtu teliktų tuščia abstrakcija, ir jokia Sąmonė iš viso negalėtų atsirasti.

Todėl apreikšta visata kupina dualizmo, kurie yra tarsi jos Apreikšto Egzistavimo pati esmė. Bet būtent kaip priešingi subjekto ir objekto, dvasios ir materijos poliai tėra tik Vienovės, kurioje jie sintezuoti, aspektai, taip ir apreikštoje visatoje yra „tas“, kas susieja dvasią su materija, subjektą su objektu.

Tą kažką, kas dar nežinoma spekuliaciniams Vakarų samprotavimams, okultistai vadina foksatu. Tai yra „tiltas“, per kurį Dieviškoje Mintyje egzistuojančios idėjos atsispindi kosminėje substancijoje kaip gamtos dėsniai. Taigi foksatas yra Pirminės Kosminės Minties dinaminė energija. Nagrinėdami jį iš kitos pusės, pastebime, kad jis – protingas tarpininkas, visų apreiškimų vadovaujanti jėga, Dhian Kohanų²⁴, regimojo Pasaulio Kūrėjų, perduota ir apreikšta Dieviška Mintis. Taip iš Dvasios, arba Pirminės Kosminės Minties, gimsta mūsų sąmonė, iš kosminės substancijos – tie keletas laidininkų, kuriuose ši sąmonė individualizuojasi ir pasiekia savęs suvokimo arba mąstymo

²⁴ Krikščioniškoje teologijoje vadinami arkangelais, serafimais ir t. t.

būseną. Savo ruožtu foksatas, įvairiai pasireikšdamas, yra paslaptina grandis tarp proto ir materijos, gyvybę įkvepiantis principas, elektrizuojantis kiekvieną atomą gyventi.

Ši santrauka padės skaitytojui visa tai aiškiau įsivaizduoti:

1) **ABSOLIUTUMAS**: vedantistų Parabrahmanas arba Vienatinė Realybė, „Sat“, Georgo Hegelio žodžiais, Absoliuti Būtis ir Ne-Būtis vienu metu.

2) *Pirmasis* Logas: Beasmenis; filosofijoje – Pasyvus Logas, Aktyviojo pirmtakas. Tai yra Europos panteistų „Pirmapradė Priežastis“, „Nesąmoningumas“.

3) *Antrasis* Logas: Dvasia-Materija, Gyvybė; „Visuotinė Dvasia“, Puruša ir Prakritė.

4) *Trečiasis* Logas: Pirminė Kosminė Mintis, Mahat arba Protas, Kosminė Visuotinė Siela; Kosminis Materijos Noumenas, įvairių protinių gamtos ir gamtoje pasireiškimų pagrindas, taip pat vadinamas Maha Buddhi.

5) **VIENATINĖ REALYBĖ**; jos *dualizmo* aspektas sąlygotoje visatoje.

Toliau Slaptoji Doktrina teigia:

II. Visatos Amžinybė yra: nuolat – kaip begalinis planas (projekcija); periodiškai – kaip „poligonas begalės Pasaulių, be paliovos apreiškiamų ir išnykstančių“, vadinamų „Pasireiškančiomis Žvaigždėmis“ ir „Amžinybės Kibirkštimis“. „*Klajūno*²⁵ Amžinybė panaši į Savaiminio Egzistavimo Akies mirksnį“, taip sako Knyga Dzian. „Pasaulių atsiradimas ir išnykimas panašūs į tolygią potvynių ir atoslūgių kaitą“.

Šis antrasis Slaptosios Doktrinos teiginys liečia šio periodiškumo dėsnių – potvynių ir atoslūgių, padidėjimo ir sumažėjimo, fizinio mokslo

²⁵ „Klajūnas“ yra pavadinimas, duotas mūsų monadai (du viename) per visą jos įsikūnijimų ciklą. Ji yra vienintelis amžinas Principas mumyse, nedaloma dalis visos visumos – Visuotinės Dvasios, iš kurios ji kilusi ir į kurią sugrįžta ciklo pabaigoje. Kai sakoma, kad ji yra kilusi iš Visuotinės Dvasios, tai tenka vartoti šį nesklandų ir netikslų posakį dėl tinkamų žodžių anglų kalboje stokos. Vedantistai ją vadina Sutratma (Siela-Siūlas), bet jų aiškinimas šiek tiek skiriasi nuo okultistų. Tačiau šį skirtumą lai aiškina patys vedantistai.

įžvelgto ir įrodyto visose gamtos srityse, – absoliutų visuotinumą. Dienos ir nakties, gyvenimo ir mirties, miego ir būdravimo kaita yra tokia visuotinai žinoma, toks absoliučiai visuotinis ir neturintis išimčių faktas, kad joje mes matome vieną iš labiausiai absoliučių visatos dėsnių.

Be viso to, Slaptoji Doktrina moko:

III. Pagrindinio visų sielų tapatumo su Visuotine Aukščiausiąja Siela, kuri pati yra Nepažinios Šaknies aspektas; ir privalomo kiekvienai sielai – Aukščiausios Sielos kibirkščiai – klajojimo per įsikūnijimų, arba Būtinumo, ciklą, pagal ciklą ir karmų dėsnį, per visą joms skirtą laiko tarpą. Kitaip sakant, nė viena grynai dvasinė, dieviška siela (Buddhi) negali turėti nepriklausomo, sąmoningo egzistavimo, kol nuo visatos Šeštojo Principo grynios Esybės – arba Aukščiausios Sielos – atsiskyrusi kibirkštis a) nepereis per kiekvieną pradinę šios manvantaros reiškinių pasaulio formą, ir b) neįgis individualumo; iš pradžių padedama įgimto impulso, o po to savaiminėmis, jos karmos kontroliuojamomis, asmeninėmis pastangomis, taip kildama per proto gradacijas, nuo žemiausio Mano iki aukščiausio, nuo mineralo bei augalo iki aukščiausio Arkangelo (Dhian Budos). Pagrindinė ezoterinės filosofijos Doktrina neigia bet kokius išankstinius žmogui suteiktus privalumus ar talentus, išskyrus per daugybę įsikūnijimų ir formų keitimų pasiektus paties ego asmeninėmis pastangomis. Štai kodėl indai sako, kad visata yra Brahmanas ir Brahma, nes Brahmanas yra kiekviename visatos atome; nes Šeši Principai Gamtoje atsiranda – kaip atskiri diferencijuoti aspektai – iš Septinto ir Vienatinio, Vienatinės Realybės visatoje, tiek kosminėje, tiek ir mikrokosminėje. Todėl ir visi pokyčiai, psichiniai, dvasiniai ir fiziniai Šeštojo Principo (nes Brahma – Brahmano nešiotojas) apreiškimų plane laikomi metafizine antifraze kaip iliuziniai. Nes nors kiekvieno atomo šaknis individuali ir kiekvienos formos šaknis kolektyviai yra šis Septintasis Principas, arba Vienatinė Realybė, visgi savo apreikštu ir laikinu pavidalu yra niekas kitas, kaip mūsų jausmų akimirkos iliuzija.

Savo absoliutumu Vienatinis Principas – dviem, Parabrahmano ir Mulaprakritės, aspektais – belytis, absoliutus ir amžinas. Jo periodinis manvantarinis pasireiškimas, arba pirminis išspinduliavimas, taip pat yra Vienis, dvilytis ir ribinis. Kai šis spinduliavimas savo ruožtu pradeda spinduliuoti, visi jo spinduliavimai, taip pat dvipradžiai, savo žemiausiais aspektais tampa vyrišku ir moterišku pradais. Po pralajos, tiek didžiosios, tiek ir mažosios, – pastaroji palieka visus pasaulius „*in statu quo*”²⁶ – pirmoji aktyviam gyvenimui prabunda plastiškoji Akaša, Tėvas-Motina, Eterio Dvasia ir Siela, arba Apskritimo Plotas. Erdvė vadinama Motina iki jos kosminės veiklos ir Tėvu-Motina pirmoje prabudimo stadijoje. Kabaloje tai taip pat Tėvas-Motina-Sūnus. Bet jei Rytų Doktrinoje jie yra apreikštos visatos Septintasis Principas, arba jos Atma-Buddhi-Manus (Dvasia-Siela-Protas), į septynis kosminius ir septynis žmogiškus Principus išsišakojusi ir susiskaidžiusi Trejybė, krikščionių mistikų Vakarų kabaloje jie yra Triada, arba Trejybė, o okultistams – dvilytis Jehova *Jah-Havah*. Čia ir glūdi visi skirtumai tarp ezoterinės ir krikščioniškosios Trejybių. Mistikai bei filosofai, rytų ir vakarų panteistai sintezuoja savo pirminę Trejybę į gryną dievišką abstrakciją.

Ortodoksai ją sužmogina. Hiranja-garbha, Hari ir Šankara – Trys apreikštos „Pirminės Dvasios Dvasios“ Individualybės (titulas, kuriuo Prithivė (Žemė) sveikina Višnų kaip pirmąjį Avatarą) – yra grynai metafizinės, abstrakčios Kūrimo, Likimo ir Griovimo savybės, taip pat dieviškos *Avasthâ* (Individualybės) to, kas „nesugriūna kartu su sukurtais daiktais“, *Achyuta*, Višnaus vardas; o krikščionis ortodoksas suskaido savo asmeninę kuriančią Dievybę į Tris Trejybės Atvaizdus ir nepripažįsta jokios kitos aukščiausios Dievybės. Okultizme pastaroji yra abstraktus trikampis; ortodoksų šiuolaikinis kubas. Kuriantis Dievas, arba kuriančių dievų visuma, rytų filosofo laikoma kaip *Bhântidarshanath*, „klaidinga

²⁶ Ne fiziniai organizmai, tuo labiau jų psichiniai principai, lieka *in statu quo* per visą didžiąją kosminę ar netgi Saulės sistemos pralają, bet tik jų „akašinės, arba astralinės fotografijos“. Tačiau mažųjų pralajų metu, apimtos „Nakties“ planetos lieka nepalietos, nors ir mirusios, tarsi didelis gyvūnas, pagautas ir įšalęs poliariniuose ledynuose ir dėl to išlikęs nepasikeitęs per daugybę amžių.

regimybė“, kažkas, „dėl klaidingos regimybės įsivaizduojamas kaip materialinė forma“, ir aiškinama, kaip kylantis dėl egoistinės, asmeninės ir žmogiškos Sielos (žemesniojo Penktojo Principo) iliuzinio suvokimo. Tai puikiai išreiškta Fitzedwardo Hallo pastabose peržiūrėtam Horace'o Haymano Wilsono *Višnaus puranų* vertimui. „Brahma savo visuma, pirmiausia turi Prakritės aspektą, tiek evoliucionuojančios, tiek ir neevoliucionuojančios (Mulaprakritė), taip pat Dvasios aspektą bei Laiko aspektą. Dvasia, Dukart-gimusi, yra pagrindinis aukščiausiojo Brahmos²⁷ aspektas. Kitas aspektas dvejoja – evoliucionuojanti ir neevoliucionuojanti Prakritė, ir paskutinis – Laikas“. Orfizmo teogonijoje Chronas taip pat pateikiamas kaip gimęs dievas arba tarpininkas.

Šioje visatos prabudimo stadijoje slaptasis simbolizmas ją pateikia kaip tobulą apskritimą su tašku (Šaknimi) centre. Šis ženklas buvo visuotinis, todėl mes jį randame kabaloje. Tačiau Vakarų kabala, dabar esanti krikščionių mistikų rankose, visiškai jo nepripažįsta, nors jis labai aiškiai nurodytas *Zohare*. Šie sektantai pradeda nuo antro galo ir kaip pirminį kosmoso kilmės simbolį pateikia $\oplus$, pavadindami jį „Rožės ir Kryžiaus Sajunga“, didžiąja okultinio pradėjimo paslaptimi, iš ko ir kilo rozenkreicerių (Rožės Kryžius) pavadinimas! Tai galima pamatyti vieno iš reikšmingiausių ir žinomiausių simbolių, kurio dar niekas, net ir šiuolaikiniai mistikai, nesuvokė, atveju. Tas ženklas – Pelikanas, praplėšiantis savo krūtinę, kad pamaitintų savo septynis jauniklius, – simbolizuoja tikrąjį brolių rozenkreicerių tikėjimą, esantį tiesiogine slaptojo Rytų Mokymo atšaka.

Brahmanas (pasyvus), taip pat kaip ir Brahma-Kūrėjas, vadinamas Kalahamsa, reiškiantis, kaip tai aiškina vakarų orientalistai, Amžiną Gulbę (arba Žąsį). Taip padaroma didžiulė klaida. Brahmanas (pasyvus) turi

²⁷ Taip H. Spenceris, kuris, kaip ir Arthuras Schopenhaueris bei Eduardas Hartmannas, aprėpia tik vieną senųjų ezoterinių filosofų aspektą ir dėl to išlaipina savo skaitytojus į atvirą, niūrų agnostinio nusivylimo krantą, palaimingai formuluoja didžiąją paslaptį: „tai, kas nekinta kiekybiškai, bet amžinai keičia formą, tose jaučiamose regimybėse, kurias mums apreiškia visata, yra nepažini ir nepasiekiamas Jėga, kuri, turime pripažinti, neturi ribų Erdvėje ir nei pradžios, nei pabaigos Laike“. Tai – tik drąsioji teologija, jokių būdu ne mokslas ir ne filosofija, kuri siekia išmatuoti Begalybę ir atskleisti Neišmatuojamą bei Nepažiną.

būti nagrinėjamas kaip Hamsa vahana (tas, kuris naudojasi Gulbe kaip savo Nešėju), o ne Brahma-Kūrėjas, esantis tikrasis Kalahamsa, o Brahmanas (pasyvus) yra Hamsa ir A-hamsa, kaip tai bus paaiškinta Komentaruose. Reikia suprasti, kad terminai Brahma ir Parabrahmanas čia naudojami ne todėl, kad priklauso mūsų ezoterinei nomenklatūrai, bet tik todėl, kad labiau žinomi vakarų tyrinėtojams. Jie abu visiškai atitinka mūsų terminus – vienbalsį, tribalsį ir septynbalsį, reiškiančius VISAVIENYBĘ ir Vienovę – „Viską Viskame“.

Tokios yra pagrindinės sąvokos, kurios yra Slaptosios Doktrinos pagrindas.

Nederėtų pradėti čia ginti ar įrodinėti jų protingumą, taip pat negalime apsistoti ir įrodinėti, kad jos visos – nors dažnai su verčiančiomis klysti kaukėmis – faktiškai yra įtrauktos į kiekvieną mąstymo sistemą ar filosofiją, vertą šio vardo.

Kadangi skaitytojas jas aiškiai suvokė ir perprato jų nušviečiamas gyvenimo problemas, jam jų daugiau nebereikės įrodinėti, nes jų tiesa jam bus akivaizdi kaip saulė danguje. Todėl mes pereiname prie šiame tome išdėstytų Stansų, pridėdami prie jų paaiškinimų griaučius, tikėdamiesi palengvinti skaitytojui uždavinį, keletu žodžių pateikę juose išdėstytą bendrą koncepciją.

Kosminės evoliucijos istorija, kaip ji pateikiama Stansuose, yra, taip sakant, abstrakti, algebrinė šios evoliucijos formulė. Todėl studijuojantis neturi tikėtis juose rasti visų stadijų ir transformacijų, vykusių tarp pirmųjų visatos evoliucijos pradų ir mūsų dabartinės stadijos. Pateikti tokią ataskaitą būtų lygiai taip neįmanoma, kaip ir nesuvokiama žmonėms, kurie negali perprasti net dabar egzistuojančio, arčiausio tam, kuriuo dabar apribota jų sąmonė, plano prigimties.

Todėl Stansai pateikia abstrakčią formulę, kuri gali būti pritaikoma „*mutatis mutandis*“ visai evoliucijai; tiek mūsų smiltelei Žemei, tiek ir visai Planetų grandžiai, į kurią įeina mūsų Žemė, tiek Saulės Pasauliui, kuriam priklauso ši grandis ir taip toliau augančia tvarka, kol pradės drumstis ir vargti protas.

Šiame tome pateikti septyni Stansai atitinka septynis šios abstrakčios formulės terminus. Jie atitinka ir aprašo septynias didžiąsias evoliucinio proceso stadijas, apie kurias kalbama puranose kaip apie „Septynis Kūrimus“, o *Biblijoje* – kaip apie „Kūrimo Dienas“.

I. Stansas aprašo VISAVIENYBĖS būseną pralajos metu prieš pirmąjį prabundančio Apreiškimo virpesį.

Trumpas pamąstymas parodys, kad panaši būseną gali būti tik simbolizuota, bet aprašyti jos neįmanoma. Bet ir simbolizuoti ją įmanoma tik neiginiiais; nes jeigu ji yra Absoliutumo „*per se*“ būseną, tai ji negali turėti nė vieno iš (specifinių) atributų, kuriais mes naudojames daiktų aprašymui teigiamais terminais. Taigi ši būseną gali būti pateikta tik neigiant visus tuos pačius abstrakčiausius atributus, kuriuos žmogus greičiau jaučia, nei suvokia kaip labiausiai nutolusias, jo suvokimo galiai prieinamas ribas.

II. Stansas aprašo stadiją, kuri Vakarų protui tokia artima savo tapatumu pirmame Stanse aprašytai stadijai, kad prireiktų ištiso traktato perteikti šio skirtumo idėją. Todėl tai turi būti patikėta skaitytojo intuicijai ir aukščiausiems sugebėjimams, kiek tik jis pajėgia, suvokti naudojamų alegorinių išsireiškimų prasmę. Aišku, reikia atminti, kad šie Stansai reikalauja daugiau vidinių savybių nei įprastinio fizinio proto supratimo.

III. Stansas išdėsto visatos prabudimą po pralajos. Jis aprašo monadų iškilimą iš jų ištirpimo Vienovėje būsenos, pačią anksčiausią ir aukščiausią Pasaulių atsiradimo proceso stadiją. Terminas monada gali būti vienodai panaudotas tiek kalbant apie plačiausią Saulės sistemą, tiek ir apie mažiausią atomą.

IV. Stansas aprašo visatos „Embriono“ diferenciaciją į septynialypę sąmoningų, Dieviškų Jėgų, esančių Vienatinės Aukščiausios Energijos aktyviu pasireiškimu, hierarchiją. Jie – statytojai, skulptoriai ir kūrėjai visos apreikštos visatos vienatine prasme, ir pavadinimas „Kūrėjas“ čia visiškai suvokiamas; jie įkvepia ir nukreipia ją; jie yra protingos būtybės, kurios derina ir kontroliuoja evoliuciją, įkūnydamos savyje tuos Vienatinio Dėsnio apreiskimus, kurie mums žinomi kaip Gamtos Dėsniai.

Savo hierarchine priklausomybe jie labiau žinomi kaip Dhian Kohanai, nors kiekviena jų skirtinga grupė Slaptojoje Doktrinoje turi savo pavadinimą.

Apie šią evoliucijos stadiją indų mitologijoje kalbama kaip apie „Dievų Kūrybą“.

V. Stansas aprašo pasaulių atsiradimo procesą. Pirmiausia – išsiskaidžiusi Kosminė Materija, po to – Ugnies Sūkurys, pirmoji ūko formavimosi stadija. Šis ūkas tirštėja ir pereidamas įvairias transformacijos stadijas gali sudaryti Saulių Pasaulį, Planetų Grandį arba tik vieną Planetą.

VI. Stansas parodo vieno iš Pasaulių atsiradimo eigos stadijas ir aprašo tokio Pasaulio evoliuciją iki ketvirto didžiojo periodo, atitinkančio epochą, kurioje šiuo metu gyvename.

VII. Stansas tęsia pasakojimą apie visą eigą nuo pat gyvybės užsimezgimo iki Žmogaus atsiradimo; tuo ir baigiasi pirmasis Slaptosios Doktrinos tomas.

Žmogaus vystymasis nuo jo pirmojo atsiradimo momento šioje Žemėje dabartiniame Rate iki tos būsenos, kurioje mes esame dabar, yra antrojo tomo tema.

Kiekvieno skyriaus tezes sudarantys Stansai pateikti šiuolaikine jų versija, nes beprasmiška apsunkinti tekstą archaine originalo frazeologija su jos galvosūkių stiliumi bei žodžiais.

Citatos iš kinų, tibetiečių ir sanskrito vertimų, originalių senzaro komentarų ir *Knygos Dzian* aiškinimų pirmą kartą pateikiamos europietiška kalba. Nėra reikalo tvirtinti, kad pateikiame tik dalį Septynių Stansų. Jeigu jie būtų atspausdinti ištisai, jie būtų niekam nesuvokiami, išskyrus keletą aukštų okultistų. Taip pat nėra reikalo įtikinėti skaitytoją, kad autorė, o tiksliau, kukli užrašinėtoja, supranta tuos uždraustus puslapius geriau už daugumą neišventintųjų. Kad palengvintume skaitymą ir išvengtume per dažnų nuorodų į pastabas ir skaitytojo dėmesio blaškymo, buvo nuspręsta atskirti tekstą nuo aiškinimų, pateikiant juos kiekvieno tomo pabaigoje; vietoje originalių terminų

sanskrito ir tibetietišių vardų pateikiame jų naudojimą kiekvieną kartą, kai jie neišvengiamai parašomi. Tuo labiau, kad minėti terminai yra priimti sinonimai, o šie naudojami tik tarp Mokytojo ir jo mokinių.

Jeigu verstume naudodamiesi vien tik daiktavardžiais ir techniniais terminais, naudojamais vienoje tibetietiškoje ir senzaro versijoje, tai pirmąją strofą skaitytume taip:

Tho-og Zhi-gyu miegojo septyni Khorlo. Zodmans-zhiba. Visi Nyug įščios; Konch-hog nėra; Thyan-Kam nėra; Lha-Chohan nėra; Tenbrel Chugnyi nėra; Dharmakaya baigėsi; Tgen-chagn neliko; Barnang ir Ssa Nagobonyidddj; tik vienatinis Tho-og Yinsin naktį Sunchan ir Yons-Grub (Paranišpana) ir t. t.

Tai skambėtų visiškai kaip *abrakadabra*.

Kadangi šis veikalas rašytas studijuojantiems okultizmą, o ne filologams, puikiai galime išvengti mums svetimų terminų visur, kur tik įmanoma. Palikti tik neišverčiami terminai, nesuprantami, jeigu nepaaiškinama jų prasmė, bet visi panašūs apibūdinimai pateikiami jų sanskrito forma. Nėra reikalo priminti skaitytojui, kad šie terminai kiekvienu atveju yra vėlesnis šios kalbos vystymosi rezultatas ir priklauso Penktajai Pagrindinei Rasei. Toks sanskritas, koks dabar yra žinomas, nebuvo atlantų kalba, ir dauguma filosofinių terminų, naudotų Indijos sistemose *Mahabharatos* periodu, neberandami vedose, taip pat kaip jie nebepasitaiko Stansų originaluose, bet telikę tik ekvivalentai. Skaitytojo ne teosofo prašome priimti kūrinį, jeigu jis nori, kaip stebuklinę pasaką, arba geriausiu atveju kaip dar neįrodytas svajoto vizijas; blogiausiu atveju – kaip papildomą hipotezę prie gausybės mokslinių praeities, dabarties ir ateities hipotezių, iš kurių vienos jau sprogo, o kitos dar laukia tokios pačios pabaigos. Tai jokių būdu nemažiau moksliška, nei visos kitos, taip vadinamos, mokslinės teorijos ir bet kuriuo atveju labiau filosofiška bei artima tiesai.

Dėl daugybės komentarų ir paaiškinimų nuorodos pateikiamos kaip paprastai, o frazės, kurioms reikia komentarų, pažymėtos raidėmis.

Papildomą medžiagą siūlome pasiskaityti skyriuose apie simbolizmą, kuriuose kartais daugiau duomenų nei pačiuose komentaruose.